

Ταφή ή Καύση νεκρών;

Στην ιστορία του ανθρώπινου γένους συναντούμε δύο βασικές πρακτικές μεταχείρισης των σωμάτων των νεκρών. Την ταφή και την καύση. Στην πρώτη περίπτωση το άψυχο σώμα δια της ταφής αποσυντίθεται φυσιολογικά, όπως ορίζει η ανθρώπινη φύση. Στην δεύτερη, τίθεται στην πυρά και αποτεφρώνεται. Η εναπομείνουσα τέφρα φυλάγεται από τους συγγενείς συνήθως σε τεφροδόχους ή σε λάρνακες.

Ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος επέλεγε την τύχη των σωμάτων των νεκρών του, όπως θα δούμε παρακάτω, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την στάση του απέναντι στο θάνατο και κατ'επέκταση με τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις.

Οι σπουδαιότεροι λαοί της αρχαιότητας, όπως οι Πέρσες, οι Αιγύπτιοι και οι Ιουδαίοι, ακολούθησαν τη συνήθεια της ταφής των νεκρών, θεωρώντας το άψυχο σώμα ως σεβαστό κατάλοιπο της ανθρώπινης υπόστασης. Αντίθετα η καύση των νεκρών εφαρμόσθηκε σε λαούς που υποτιμούσαν το ανθρώπινο σώμα, ταυτίζοντας την ύλη με το κακό και τη μιαιρότητα. Αυτή την τακτική ακολουθούν μέχρι σήμερα οι Ινδουιστές, οι Βουδιστές και οι Ταοϊστές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ευτελούς αντιμετώπισης της ανθρώπινης ζωής είναι το ιερό έθιμο των Ινδουιστών, το *sati*, όπου όλες οι γυναίκες, εκτός από τις εγκύους και όσες έχουν μικρά παιδιά, καίγονται ζωντανές μετά το θάνατο του συζύγου, ως δείγμα υποταγής σε αυτόν.

Στην αρχαία Ελλάδα παρά το γεγονός ότι επικρατούσε η συνήθεια του ενταφιασμού των νεκρών, εντούτοις συναντούμε αρκετές περιπτώσεις καύσεώς τους. Στους ομηρικούς χρόνους χρησιμοποιείτο η τακτική αυτή κυρίως σε περιόδους πολεμικών συρράξεων ή επιδημιών, για λόγους αποφυγής της εξάπλωσης μοριαστικών ασθενειών.

Στην Παλαιά Διαθήκη η καύση των νεκρών ή ακόμη και των ζωντανών εφαρμόζονταν ως μέτρο τιμωρίας για όσους έπρατταν βδελυρά αμαρτήματα. Κατά το

Λευιτικών 21, 9 εάν η θυγατέρα ιερέως εκπορευούταν, θα έπρεπε να ριχτεί στην φωτιά, ενώ στο κεφ. 20, 14 αναφέρεται ότι αν κάποιος ελάμβανε ως σύζυγος μάνα και κόρη, τότε θα πρέπει να θανατώνονται μαζί και τα νεκρά σώματά τους να καίγονται στην πυρά. Ακόμη χαρακτηριστικότερο είναι το παράδειγμα των κατοίκων των Σοδόμων και των Γομόρων, τους οποίους έκαψε η πύρινη βροχή αφήνοντάς τους άταφους.

Ο Κύριος με την θεόσωμο ταφή του εδραίωσε την ιουδαϊκή συνήθεια του ενταφιασμού των νεκρών. Αλλά και λίγο πριν από το θείο πάθος είχε επαινέσει τη γυναίκα που άλειψε τους πόδες Του με πολύτιμο μύρο, για την ημέρα του ενταφιασμού Του (Ιω 12, 7).

Σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία η σωτηρία δεν περιορίζεται μόνο στην ψυχή αλλά καλύπτει τον όλον άνθρωπο ως ψυχοσωματικό ον. Ο Κύριος προσλαμβάνοντας την ανθρώπινη φύση δεν δόξασε μόνο την ψυχή αλλά και το σώμα. Το ανθρώπινο σώμα κατέστη κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος και όχι δεσποτικό της ψυχής, όπως διδασκαν οι αρχαίοι Έλληνες. Δεχόμενο την ενέργεια της Θείας Χάριτος εξαγιαζείται, γεγονός που καταμαρτυρείται από το πλήθος των χαριτόβρωτων λείψανων των αγίων μας, τα οποία παραμένουν άφθορα και αναλλοίωτα στο χρόνο. Ψυχή και σώμα βρίσκονται σε άρρηκτη ενότητα, η οποία διασφαλεύεται προσωρινά με το βιολογικό θάνατο, μέχρι και την τελική κρίση, κατά την οποία η ψυχή θα ενδυθεί και πάλι το χιτώνα της αφθαρσίας, το αναστημένο σώμα της. Ο απόστολος Παύλος περιγράφει τη μορφή που θα έχει το αναστημένο σώμα: «και οι νεκροί εγερθήσονται άφθαρτοι, και ημείς αλλαγησόμεθα. Δει γαρ το φθαρτόν τούτο ενδύσασθαι αφθαρσίαν και το θνητόν

τούτο ενδύσασθαι αθανασίαν...» (Α΄ Κορ 15, 52-54). Δηλαδή αυτό το θνητό και επίγειό μας σώμα θα αφαρτοποιηθεί και θα γίνει αθάνατο. Οι πατέρες υποστηρίζουν ότι η ψυχή μετά τον χωρισμό της από το σώμα παραμένει σε μια κατάσταση αναμονής περιμένοντας την εκ νεκρών ανάσταση, κατά την οποία θα εισέλθει και πάλι στο δικό της σώμα, το οποίο θα διατηρεί την αρχική του μορφή αλλά θα είναι άφθορο και αθάνατο.

Η καύση είναι γνωστή διεθνώς με τον λατινικό όρο crematorium. Ο όρος προέρχεται από το cremare που εφφράζει την καταστροφική μανία της πυράς. Το γεγονός ότι ο όρος αυτός έχει ταυτιστεί με τα κρεματορία-μνημεία της ναζιστικής θηριωδίας- αποτυπώνει το βίαιο, το αφύσικο, και το ανορθόδοξο της μεθόδου.

Στην αρχαιότητα η τελετή καύσης άρχιζε με την πρόθεση, δηλαδή τη διαδικασία προετοιμασίας του νεκρού, κατά την οποία τον άλειφαν με αρώματα και τον σκέπαζαν με σάβανο. Στη συνέχεια ακολουθούσε η εκφορά του, την οποία συνόδευαν μοιρολογίστρες και η τοποθέτησή του σε βωμό από ξύλα. Μαζί με το νεκρό έθεταν οι συγγενείς τις προσφορές τους, τα προσωπικά αντικείμενά του, ενώ υπήρχε και η συνήθεια της θυσίας ζώων.

Στις μέρες μας η διαδικασία έχει εκσυγχρονισθεί και γίνεται σε ειδικές εγκαταστάσεις με την χρήση των κλιβάνων, οι οποίοι λειτουργούν με αέριο ή πετρέλαιο. Η αποτέφρωση διαρκεί περίπου μια ώρα και το σώμα καίγεται σε θερμοκρασία άνω των 1000 βαθμών κελσίου. Τα απομεινάρια των οστών αλέθονται σε ειδικό μηχάνημα. Η τέφρα που απομένει δεν ζυγίζει περισσότερο από 3 κιλά. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που παρατηρείται σύγχυση με τέφρες άλλων ανθρώπων χωρίς να δύναται να γίνει σωστή αναγνώριση, σε αντίθεση με τα απομεινάρια των οστών που βρίσκονται στους τάφους και διατηρούν τη βιολογική ταυτότητα του νεκρού.

Το ποσοστό αποτέφρωσης είναι εξαιρετικά υψηλό σε χώρες όπως είναι η Ιαπωνία και η Ινδία. Στην χριστιανική Ευρώπη όλες οι χώρες εφαρμόζουν προαιρετικά την καύση. Στη Μεγάλη Βρετανία, στην Ολλανδία, στη Δανία και στην Σουηδία το ποσοστό των καύσεων που γίνονται ετησίως ξεπερνά το 50%. Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να εφαρμόζεται και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην Ελλάδα εισήχθη με ειδικό νόμο το Μάρτιο του 2006 για εκείνους των οποίων οι θρησκευτικές πεποιθήσεις επέτρεπαν τη

μετά θάνατον αποτέφρωση. Αντίθετα στις μουσουλμανικές χώρες και το Ισραήλ η καύση των νεκρών απαγορεύεται αυστηρώς.

Το βασικότερο επιχείρημα που χρησιμοποιούν οι υπέρμαχοι της καύσεως είναι η μόλυνση του υπεδέρφους και των υπογείων υδάτων από τα πτώματα. Η θέση όμως αυτή προσεγγίζει το ζήτημα μονόπλευρα, αφού με το ίδιο σκεπτικό θα μπορούσαμε να πούμε ότι μολύνεται και ο αέρας που εισπνέουμε από τις συνεχείς αποτεφρώσεις. Ακόμη και η πλέον εξελιγμένη μορφή αποτέφρωσης, που γίνεται στους κλιβάνους, απελευθερώνει χημικές ουσίες, κυρίως από τα καύσιμα των αποτεφρωτήρων.

Μια άλλη διάσταση που προβάλλουν κατά κόρον είναι η εξοικονόμηση χώρου, αφού η καύση των νεκρών, λένε, θα μας απαλλάξει από την δημιουργία νεκροταφείων. Αυτό όμως είναι τουλάχιστον υποκριτικό, αν αναλογιστούμε ότι ενώ υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι για να κτιζονται πελώρια εμπορικά κέντρα, ξενοδοχεία, γήπεδα, κ.ο.κ., δεν μπορεί να βρεθεί χώρος για τους νεκρούς μας;

Τα επιχειρήματά τους δεν εξαντλούνται μόνο σε ζητήματα πρακτικής υφής, αλλά βασίζονται και σε μια κοσμική θεώρηση του γεγονότος του θανάτου. Όπως υποστηρίζουν, το άψυχο σώμα είναι αποκρουστικό για τους συγγενείς του νεκρού, γι' αυτό θα πρέπει να καίγεται. Προσπαθούν να ξεφορτωθούν κάθε τι που θυμίζει το θάνατο αδυνατώντας να δουν την οπίθα, τη φλόγα της αθανασίας, η οποία σιγοκαίει μέσα στον άνθρωπο και αναμένει την νιοή της Θείας Χάριτος για να αναζωπυρωθεί.

Η Εκκλησία απέναντι στο φαινόμενο του ευτελισμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, το οποίο σαρώνει κάθε πτυχή του εγκόσμιου βίου, αρθρώνει το δι-

κό της λόγου, λόγο παρηγορητικό και λυτρωτικό, που πληρώνει τις καρδιές των ανθρώπων με αισιοδοξία και ελπίδα. Για την Εκκλησία η ταφή δεν είναι μια καταναγκαστική διαδικασία απαλλαγής από τα σώματα των νεκρών, αλλά ένα μυστήριο με εσχατολογικές προεκτάσεις. Τελώντας την κηδεία, τα μνημόσυνα και τα άλλα έθιμα της ταφής, η Εκκλησία διακηρύττει την πίστη της για την αιωνιότητα υπενθυμίζοντάς μας την προσωρινότητα της επίγειας ζωής. Ο κάθε τάφος είναι μια ζωντανή μαρτυρία της αναστάσεως, γι αυτό τα νεκροταφεία ονομάζονται κοιμητήρια και οι νεκροί κεκοιμημένοι, που προσμένουν την αναστάσή τους. Είναι όμως και σημείο συνάντησης των συγγενών με τον νεκρό τους. Οι συγγενείς με την φροντίδα του τάφου αισθάνονται ότι ο νεκρός τους υπάρχει και τους περιμένει. Ανάβοντας το κανδήλι, κάνοντας ελεημοσύνες στη μνήμη του νεκρού, αναπερώνεται η ελπίδα τους και χύνεται βάλσαμο παρηγορίας στην ψυχή τους. Οι πατέρες τονίζουν την ανακούφιση που παρέχουν στις ψυχές των τεθνεώτων οι δεήσεις και οι προσφορές των συγγενών, τις οποίες ο Θεός δέχεται σαν πράξεις που έχουν γίνει από τον ίδιο τον νεκρό. Ο ιερός Χρυσόστομος καλεί τους πιστούς να προσφέρουν κάθε δυνατή βοήθεια στους νεκρούς με τα μέσα που μας παρέχει η Εκκλησία. Με τις ελεημοσύνες, τις προσφορές και τις προσευχές, οι οποίες ελαφρύνουν τον πόνο αυτών που έφυγαν απροετοίμαστοι και προσ-

φέρουν μεγαλύτερη τιμή και δόξα στους δικαίους. Ο Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής Νικόλαος Χατζηνικολάου περιγράφει με εξαιρετικό τρόπο την μέριμνα της Εκκλησίας για τους κεκοιμημένους: «Κάθε μνημόσυνο, κάθε ανάμνηση, κάθε προσευχή, κάθε τρισάγιο, κάθε ψυχοσάββατο είναι ένα πότισμα σ' αυτούς τους σπόρους που υπάρχουν μέσα στη γη, στους κήπους, στα περιβόλια των κοιμητηρίων. Η Εκκλησία μας φυτεύει κάθε σώμα με ιερά αισθήματα, όχι μόνο ανθρώπινα, αλλά κατ' έξοχην πνευματικά και εκεί έναποθέτει όλη της την πίστη και όλη μας την ελπίδα στην αιωνιότητα και στην ανύσταση κατεβάζοντας τον κάθε σπόρο, τὸ κάθε σώμα μέσα στα σπλάγχνα τῆς γῆς. Ἄν τὰ καίγαμε τὰ σποράκια, ὅσο νερό και νὰ ρίχναμε ἀπὸ πάνω ποτὲ δὲν θὰ βλάσταναν».

Σε μια κοινωνία που επιλέγει να καίει τους νεκρούς και τα πάντα χάνουν την αξία τους και τον σκοπό τους, το ανθρώπινο σώμα πληρώνει με το χειρότερο τρόπο το τίμημα της ανταρσίας μας απέναντι στο Θεό και τους φυσικούς νόμους. Σε ένα κόσμο αποξενωμένο από το Θεό που όλο και περισσότερο χάνονται οι διαχρονικές αξίες και εκμηδενίζεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η Εκκλησία έχει καθήκον να διαφυλάξει και να προβάλλει τις παραδόσεις της για να κρατήσει στις καρδιές των ανθρώπων αναμμένη τη φλόγα της ελπίδας της αναστάσεως.

